

מטעמי תורת זילים

פרשת וישלח – איסור אכילת גיד הנשה

כאשר יעקב אבינו נשאר לבדו בא "איש" אחד ונאבק עמו שנאמר "וַיִּנְתֵּר יַעֲקֹב לְבָדּוֹ וַיִּאָּבֵק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר" (בראשית לב, כה). במהלך המאבק האיש פגע בכף ירכו של יעקב אבינו ו'גיד הנשה' שלו יצא ממקומו כפי שנאמר "וַיִּפָּא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרְךְ יַעֲקֹב בְּהֶאָבְקוֹ עִמּוֹ" (בראשית לב, כו) (ראה רש"י בראשית לב, לו). בעקבות המעשה נאסר על עם ישראל לאכול את גיד הנשה כפי שנאמר "עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׁה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נִגַע בְּכַף יָרְךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּשֶׁה" (בראשית לב, לו).

'גיד הנשה' שבבהמה הוא עצב מרכזי חסר כל טעם הולך לאורך הרגל האחורית, ומתפצל לגיד פנימי הנשאר סמוך לעצם השוק ולגיד חיצוני העובר דרך השרירים בכיוון העור.

הגיד נמצא גם בירך ימין וגם בירך שמאל, כאשר בכל ירך יש גיד חיצוני וגיד פנימי. הגיד הפנימי הסמוך לעצם שעל הכף נאסר מן התורה, ומה שאינו על הכף וכן הגיד העליון הסמוך לבשר והתקלב שעליהן אסור מדברי סופרים. וצריך לחטט אחריהם ולהסירם. איסור זה של 'גיד הנשה' נוהג בבהמה ובחיה (ראה שו"ע יורה דעה סימן סה סעיפים ה – ט).

יש להבין, מיהו אותו האיש שנאבק עם יעקב אבינו באותו הלילה? ומדוע בעקבות מעשיו נאסר על עם ישראל לאכול את 'גיד הנשה'?

האיש שנאבק עם יעקב אבינו הוא הס"מ שרו של עשו הרשע

האיש שנאבק עם יעקב אבינו היה הס"מ שרו של עשו הרשע (מדרש תנחומא) פרשת וישלח אות ח, 'בראשית רבה' עח אות ג, זוהר פרשת וישלח דף קע ע"א בגליון ד"ה ויאבק איש עמו, 'רבינו בחיי בראשית לב פסוק כה ד"ה ועל דרך, רש"י בראשית לב, כה, 'רקמאטי' פרשת וישלח ד"ה ויותר יעקב לבדו, 'עיר מקלט' פרשת וישלח ד"ה שלא לאכול את גיד הנשה, 'מחשוף הלבו' לר' יעקב אבוחצירא פרשת וישלח דף יג ע"ב ד"ה ועפ"י אפשר לפרש) שבא להיאבק עמו בזמן הלילה שהוא עת שליטתו (נחלת בנימין על טעמי המצוות מצוה ג' גיד הנשה ד"ה אכן כל הני), ובליל רביעי (עפ"י זוהר פרשת תולדות דף קמו ע"א ד"ה תא חזי זכותיה) שדווקא בו יש סכנה היות שביום זה נחסרה הלבנה ונפגמה בראשית הבריאה (וזהר פרשת תולדות דף קמו ע"א ד"ה תא חזי זכותיה). באותה העת יעקב אבינו היה נמצא לבדו (נחלת בנימין מצוה ג' גיד הנשה ד"ה אכן כל הני) כי המלאכים שליוו אותו הלכו להפחיד את עשו הרשע (ורבינו אפרים) פרשת וישלח מכתביה אשכנזית אות כד). לכן הס"מ חשב שהוא יכול לו (נחלת בנימין מצוה ג' גיד הנשה ד"ה אכן כל הני) וביקש להרוג את יעקב (מדרש תנחומא) פרשת וישלח אות ח, זוהר פרשת תולדות דף קמו ע"א ד"ה תא חזי זכותיה).

הס"מ התלבש בגוף גשמי, כדרכם של כמה מלאכים המבצעים את שליחות ה' בעולם הזה (וזהר פרשת תולדות דף קמד ע"א ד"ה תא חזי כלא). לכן הוא נקרא בשם "איש" שנאמר "וַיִּאָּבֵק אִישׁ עִמּוֹ" (בראשית לב, כה) ('שפתי כהן על התורה' פרשת וישלח על הפסוק 'ויאבק איש עמו'). וכן משום שעשו הרשע היה "איש ידע ציד" (בראשית כה, כו) וגם שרו הרוחני הוא 'איש ציד' על שהוא צד בפיו את בני האדם, לפתותם לסור מדרך הישר ולהכשילם (גליא רוזיא) דף טו ע"א טור א). וכאשר שרו של עשו הגיע אל יעקב הוא נאבק עמו מאבק גדול והאבק שברגליהן הגיע עד כסא הכבוד (נמי חולין דף צא ע"א, זוהר פרשת וישלח דף קע ע"א בגליון ד"ה ויאבק איש עמו). אז באו אברהם ויצחק לעזור ליעקב אבינו, שכאשר בא הס"מ מימין ליעקב על מנת לפגוע בו הוא ראה את אברהם עומד שם. וכאשר בא לגופו של יעקב ראה אותו חזק מחמת שאברהם ויצחק סובבו אותו ומכאן, ועל זה נאמר "וַיִּפָּא כִּי לֹא יָכַל לוֹ" (בראשית לב, כו) (וזהר פרשת תולדות דף קמו ע"א ד"ה ויעקב הוה תקיף).

כאשר עלה עמוד השחר, ראה יעקב אבינו כי מראהו של המלאך כמראהו של עשו הרשע, והבין שהוא הממונה על עשו הרשע (וזהר פרשת תרומה דף קסג ע"ב ד"ה פתח ואמר קח נא). והכוונה בזה היא שפרצוף מלאך הס"מ הוא העיקר ועשו הרשע אשר היה בארץ נברא ונוצר כאותו הפרצוף שהוא נאחז בו (אור החמה) זוהר פרשת וישלח קסג ע"ב ד"ה דהא בכלל מהרמ"ק), שהרי בכל מקום שאדם נקשר כך נראים פניו (וזהר פרשת תרומה דף קסד ע"א ד"ה מה כתיב לבתר). והיתה למלאך הס"מ צורה של עשו הרשע בשעה שהוא שימש כ'שרו' של עשו, על אף שלמעשה פניו של הס"מ הם נעלמים (אור החמה) זוהר פרשת וישלח קסג ע"ב ד"ה 'אסתכל בהואי מהרמ"ק). וזה הטעם שמיד אחר כך כאשר יעקב נפגש עם אחיו עשו הוא אמר לו "כִּי עַל כֵּן רָאִיתִי פְּנֵיךָ פְּרָאֵת פְּנֵי אֱלֹהִים וַתִּרְצַנֵּנִי" (בראשית לג, ט) כלומר שיעקב סיפר לעשו שראה כי פניו היו נראים כמו פני שר האלקים שלו, שהוא מלאך הס"מ (וזהר פרשת תרומה דף קסד ע"א ד"ה מה כתיב לבתר, אור החמה) זוהר פרשת וישלח דף קסג ע"ב ד"ה דהא בכל מהרמ"ק).

כאשר הגיע עלות השחר יעקב אבינו התגבר על מלאך הס"מ

לאחר שעלה עמוד השחר תשש כוחו של הס"מ במאבק, ויעקב אבינו גבר עליו (וזהר פרשת תוריע דף מה ע"א ד"ה כיון וד"ה אמר) ונצחו, כפי שאמר בעצמו המלאך ליעקב "כִּי שְׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעַם אַנְשֵׁים וַתּוֹכַל" (בראשית לב, כט) כלומר שרית עימי ויכולת לי (מחשוף הלבו' לר' יעקב אבוחצירא פרשת וישלח דף יג ע"ב ד"ה ועפ"י אפשר לפרש). וזה היה מחמת שהס"מ בא מצד הלילה והדין וכל עוד היה לילה יעקב לא היה יכול עליו, אך כאשר עלה אור היום (וזהר פרשת תוריע דף מה ע"א ד"ה כיון וד"ה אמר) שהוא מידת הרחמים והחסד כפי שנאמר "חֶסֶד אֱ-לֹהִים כֹּל הַיּוֹם" (תהלים נב, ג) (צדור המור' פרשת וישלח ד"ה וירא כי לא יכול לו) אזי נשבר כוח הדין והתחזק כוחו של יעקב והיה יכול לאחוז בס"מ (וזהר פרשת תוריע דף מה ע"א ד"ה כיון וד"ה אמר). ואז הס"מ החל לבכות שנאמר "וַיִּשֶׁר אֶל מְלָאָךְ וַיִּכַּל בְּכָה וַיִּתְחַנֵּן לוֹ" (הושע יב, ה) כי התיירא שמה עתה הגיע עת מפלתו, והוא רצה להינצל מידי של יעקב (הרמ"ד וואלי בראשית לב פרשת וישלח על הפסוק 'היגידה נא שמך').

הס"מ ביקש שיעקב ייתן לו ללכת על מנת לשבח ולשורר לבורא עולם (וזהר פרשת תוריע דף מה ע"א ד"ה אמר ליה שבוק וד"ה אמר ליה שלחני, זוהר פרשת תרומה דף קסג ע"ב ד"ה פתח ואמר) בפעם הראשונה מאז שהוא נברא. והטעם שהיה צריך לשורר, לפי שהתגברותו של יעקב הצדיק בקדושתו כנגדו היתה הפעם הראשונה שהצליחו מאז ומעולם לכבוש אותו לגמרי, והוא הס"מ היה צריך לשבח את הבורא על הבריה הזאת שיש לו בעולמו, הנקראת 'יעקב איש תם' (עבודת ישראל לר' מקונן פרשת וישלח ד"ה ויאמר שלחני על עלי ועי"ש באריכות דבריו הנפלאים). אך יעקב אבינו אמר לו "לֹא אֶשְׁלַחְךָ כִּי אִם בְּרַכְתִּי" (בראשית לב, כו) וכוונתו היתה שהוא יודה לו על הברכות שקיבל מיצחק אביו (רש"י בראשית לב, כז). וכשראה הס"מ שיעקב לא מתכוון להפילו לגמרי – פסק מיד מבכייתו (הרמ"ד וואלי בראשית לב פרשת וישלח על הפסוק 'היגידה נא שמך').

יעקב לא ביקש מהס"מ ברכה כי הוא היה שונא שלו ומבקש את רעתו וכל ברכה בפיו היא קללה בקרבנו, ואין טהור יוצר מטמא שהרי הוא השטן והיצר הרע ומלאך המוות ונחשב ל'אל זר' ואסור ליהנות מעבודה זרה, לכן הוא רק ביקש שיודה לו על הברכות (צורר המור) פרשת וישלח ד"ה וירא כי לא יכול לו). וכאשר שמע מלאך הס"מ את בקשתו, הוא היה מוכרח להודות לו הודאה גמורה על ברכתו על מנת להינצל מידו ולחזור למדרגתו (הרמ"ד וואלי בראשית לב פרשת וישלח על הפסוק 'היגידה נא שמך'). אז המלאך אמר לו שהברכות שקיבל הם אינם יותר בדרך של עקבה ומרמה כשמו 'יעקב' אלא בשררה וגילוי פנים כפי השם 'ישראל', ולכן שינה את שמו ואמר לו "ויאמר לא יעקב נאמר עוד שְׁמֶךָ פִּי אִם יִשְׂרָאֵל כִּי שְׁרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים וַתִּוְכַל" (בראשית לב, כט) (רבינו אפרים על התורה) פרשת וישלח ד"ה ויאמר שלחני כי עלה השחר, רש"י בראשית לב פסוק כט).

גיד הנשה הוא חלקו של הס"מ ומקום להשראת קליפות 'החיצוניים'

לכל אדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים. כנגד רמ"ח אברים שבאדם יש רמ"ח מלאכים מצד הרחמים, וכנגד שס"ה גידים שבאדם יש שס"ה ימות החמה (עיוני פרשת וישלח ד"ה ועל כן לא יאכלו, נחלת בנימין מצוה ג גיד הנשה ד"ה ועוד טעם שני) (וכן שס"ה מלאכים מצד הדין שהם קשים כגידים – כאשר לכל מלאך יש שליטה על גיד אחד. והנה מלאך הס"מ ממשלתו היא על 'גיד הנשה' (נחלת בנימין מצוה ג גיד הנשה ד"ה ועוד טעם שני) שהוא כוחו של הס"מ (זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב ד"ה על כן לא יאכלו בני ישראל, ילקוט חשי' ערך יעקב דור שבמיו סימן עב) ועיקר 'הקליפה' (תפארת שלמה' על התורה חלק ליקוטי ד"ה ובוה פירשתי ע"ד) אשר שם הוא רובץ, ומשם מגיע לאדם היצר הרע (זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב ד"ה על כן לא יאכלו בני ישראל, ילקוט חשי' ערך יעקב דור שבמיו סימן עב, ברכת שמואל פרשת וישלח דף ק ע"ב ד"ה ובמדרש רבה ויהי לי, עפ"י 'נור הקודש' על בראשית רבה פרשה עח, א דף שפז ד"ה אמנם) אשר שווה בשני הירכיים – בגיד הנשה שבירך ימין ובגיד הנשה שבירך שמאל (כתם פז' על זוהר בראשית דף כ ע"ב ד"ה האמנם כי קודם).

גיד הנשה הוא בחינת 'הערלה' הטמאה (עפ"י 'אשכול הכופר' למחבר 'צורר המור' על מגילת אסתר בהקדמה ד"ה ומוה הטעם לא יאכלו) ויש לגיד הזה עשרה ענפים (יקהלת יעקב' ערך גי ד"ה גיד הנשה בשם 'ציוני') חמשה מצד ימין וחמשה מצד שמאל (אלה המצוות על טעמי המצוות לר' משה חאגיז מצוה ג לא לאכול את גיד הנשה דף כד ע"ב ד"ה וכי תבוא אל). חמשה בשם 'ציוני' כנגד עשרה כוחות הטומאה הסובבים את המרכבה שבטומאה (אלה המצוות: פירוש על טעמי המצוות לר' משה חאגיז מצוה ג לא לאכול את גיד הנשה דף כד ע"ב ד"ה וכי תבוא אל). ועם הגיד עצמו הם מספר י"א, שבמילוי אותיות זה התיבות 'יוד אלף' שהן יוצאים גימטריא 'סמא-ל' שהוא שמו המלא של הס"מ (יקהלת יעקב' ערך גי ד"ה גיד הנשה בשם 'רמ"ד'). שהרי הגיד הזה הוא חלקו של הס"מ (מצודת דוד' להרד"ב מצוה קצב) והתפשטותו הוא מרכבה לס"מ (שליה הקודש' תורה שבכתב פרשת וישלח תורה אור ד"ה וכתבו המקובלים) והוא מקום אחיות 'החיצוניים' (ספר הליקוטים' להארי"י זיל פרשת וישלח על הפסוק וילך שם בלילה ההוא), שבעת שהם רודפים להידבק בקדושה כקוף בפני אדם וכקליפה אל הפרי – שם הם נאחזים (באר מים חיים' פרשת וישלח ד"ה ואכן האמת הוא). והרמז לכך, כי 'הנשה' עולה בגימטריא 'שטן' עם הכולל (הרמ"ד וואלי בראשית לב פרשת וישלח על הפסוק 'על כן לא יאכלו').

והטעם בזה, לפי שקיות הקדושה שבגיד היא מעט, ובמקום שחריבה זו מלאה זו' (ראה גמ' מגילה דף ו ע"א) כלומר במקום שבו חרבה קצת מחיות הקדושה ממולא שם בקליפות 'החיצוניים' (באר מים חיים' פרשת וישלח ד"ה ואכן האמת הוא). וזה הסיבה מדוע גיד הנשה אין בו שום טעם והוא כמו עץ (באר מים חיים' פרשת וישלח ד"ה ואכן האמת הוא), לפי שהוא סימן לבחינת 'הקליפה' (אור החיים הקדוש' בראשית לב, טז). שהרי טעם כל דבר ודבר הוא מחיות ניצוצי הקדושה שבקרבנו, ובגיד הזה אין בו 'טעם' כי יש רק 'מעט' מחיות הקדוש שם. ורמז לזה כי 'מעט' הוא אותיות 'טעם', כלומר לפי ש'מעט' היא הקדושה שבו לכן אין בו 'טעם' (באר מים חיים' פרשת וישלח ד"ה ואכן האמת הוא). ומשום כך 'גיד הנשה' נוהג רק בבעלי חיים טהורים, כי כל בעלי החיים הטמאים הם כבר חלקה של הטומאה. וכן זו הסיבה שמצוה לחטט אחרי גיד הנשה ולהסיר את כולו (ראה גמ' חולין דף צו ע"א ורש"י שם ד"ה שיטול את כולו), כדרך שמחטטים אחרי ביעור החמץ (מצודת דוד' להרד"ב מצוה קצב). ונהגו ישראל הקדושים לחטט גם אחרי שומנו של הגיד כי מצוה לשרש אחריו, וצניפיו כמותו (נחלת בנימין' על טעמי המצוות מצוה ג גיד הנשה ד"ה ולי נראה).

הס"מ לא היה יכול לפגוע בשום חלק מגופו של יעקב אבינו למעט ב'גיד הנשה'

כאשר נלחם מלאך הס"מ עם יעקב אבינו הוא ביקש להפיל את יעקב לארץ, אך לא היה יכול לו כי יעקב היה מסובב מאברהם ויצחק מימינו ומשמאלו (צורר המור' פרשת וישלח ד"ה וירא כי לא יכול לו) ולדמות דיוקנו של יעקב היתה חקוקה בכסא הכבוד (באר מים חיים' פרשת וישלח ד"ה ואכן האמת הוא), ולא מצא שום מקום שהוא יכול להתגבר בו עליו (זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב ד"ה על כן לא יאכלו בני ישראל) שהיה כולו רענן חזק ו'בריא אולם' (צורר המור' פרשת וישלח ד"ה וירא כי לא יכול לו) וגם כל איבריו היו תקיפים, עד שלא היה יכול שרו של עשו שבא מרוח הטומאה כנגדם (מאה שערים' על טעמי המצוות המיוחס לרקנאטי שער שבעים וארבע) אפילו לתפוס ולנגוע בקצהו של איבר או גיד שביעקב (באר מים חיים' פרשת וישלח ד"ה ואכן האמת הוא).

והטעם בזה הוא, לפי שכאשר אדם עובר עבירה באיזה אבר מאבריו אותו האבר מת רוחנית, ותש הכוח שלו מצד הס"מ השורה על האיבר ההוא ומתיש את חלק הנשמה שבו. ואם האדם עושה מצוה באבר מאבריו, אזי שורה על האבר קדושה שמחזקת מאוד את חלק הנשמה שבו. וכך היה יעקב אבינו שעבד את אלקיו בכל לבו ובכל נפשו ובכל אחד מאבריו, לכן כל אבריו היו חזקים ומוצקים וכולם מקודשים (אור החמה' על זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב מרבי אברהם גלאנט) וסביב כל האיברים שלו היו חונים מלאכים מאותם רמ"ח מלאכים, לשומרו מכל פגע הס"מ וסיעתו (נחלת בנימין' על טעמי המצוות מצוה ג גיד הנשה ד"ה ועוד טעם שני). לכן לא מצא הס"מ מקום בגופו שהוא יכול לשרות עליו (אור החמה' על זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב מרבי אברהם גלאנט).

כאשר נאבק יעקב עם המלאך אז כל אברי גופו וגידיו היו בעזרו, לבד מגיד הנשה שהיה לעזר הס"מ כי הוא מקום משכן היצר הרע (ברכת טובי לר' משה נראל הכתר פרשת וישלח דף כא ע"א ד"ה וירא כי לא יכול לו) ואז כאשר ראה הס"מ שהוא לא יכול לגעת בחלקי גופו של יעקב, הוא נגע בכף ירכו שהוא מקום אחיות 'החיצוניים' (ספר הליקוטים' להארי"י זיל פרשת וישלח על הפסוק וילך שם בלילה ההוא) שנאמר "וַיֵּרָא פִּי לֹא יָכֹל לֹא יִגְעַב בְּכַף יָרְכּוֹ וַתִּקַּע פֶּה יָרְךָ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ" (בראשית לב, כז) לפי שמקום זה הוא 'מין ממינו', והוא מקומו (זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב ד"ה על כן לא יאכלו בני ישראל) כלומר מקום מושבו (אור החמה' על זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב מרבי אברהם גלאנט) וממשלתו (נחלת בנימין' מצוה ג גיד הנשה ד"ה ועוד טעם שני) אשר שם כוחו. לכן הס"מ מצא דווקא שם מקום לחלו (מצודת דוד' להרד"ב מצוה קצב) ואין מוחה בידו 'כי כל איש שזור בביתו' (נחלת בנימין' מצוה ג גיד הנשה ד"ה ועוד טעם שני).

שני הגידים בשני הירכיים הם חלקו ונחלתו של הס"מ (מצודת דוד' להרד"ב מצוה קצב) ושניהם נפגמו מחמת הפגיעה (שער מאמרי רשבי"י להארי"י זיל פרשת בראשית ד"ה שם בדף כא ע"ב) על אף שהמלאך פגע רק בירך אחת שנאמר "וַיִּגְעַב בְּכַף יָרְכּוֹ" (בראשית לב, כז) שהיא הירך הימנית (שער מאמרי רשבי"י פרשת בראשית ד"ה שם בדף כא ע"ב, שער המצוות' להארי"י זיל פרשת בשלח דרוש ב. וראה 'נגיד ומצוה' עמ' צב ד"ה גיד הנשה) או הירך השמאלית (ע"פ חיים' למחרתיו שער לה פרק ה ד"ה הנה כל החצונים, יקהלת יעקב' ערך גי ד"ה גיד הנשה). ויש אומרים שהמלאך נגע בשתי הירכיים, בתחילה בירך שמאל ואחר כך בירך ימין. ולכן שני הגידים בשני הירכיים נאסרו, ושניהם נקראים בשם אחד 'גיד הנשמה' שנאמר "עַל כֵּן לֹא יִאֲכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת גִּיד הַנֶּשֶׁה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ" (בראשית לב, טז). ונרמזה פגיעת שני הגידים בכפל הלשון "וַיִּגְעַב בְּכַף יָרְכּוֹ וַתִּקַּע פֶּה יָרְךָ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ" (בראשית לב, כז) (כתם פז' על זוהר בראשית דף כ ע"ב ד"ה האמנם כי קודם).

כאשר המלאך פגע בירך, 'גיד הנשה' יצא ממקומו (רד"ל על פרקי דרבי אליעזר פרק לו פסוק יח ד"ה אחז בגיד הנשה, רש"י בראשית לב פסוק כז), ושלתה בו 'הקליפה' (אור החיים הקדוש' בראשית לב, טז) והזהמא (מטעם המלך' לר' חיים עמרם חלק שיש סימן תרצב), והוא נטמא מחמת נגיעת הס"מ (נחלת בנימין' מצוה ג גיד הנשה ד"ה ועוד טעם שני, 'ילקוט דוד' פרשת וישלח על הפסוק 'על כן לא

יאכלו בני ישראל בשם ספר חן טוב) **שְׁהוּא אַבְי אַבוֹת הַטּוֹמָאָה'** (מטעם המלך לר' חיים עמרם חלק שיש סימן הרצב). **ואז מיד תשש כוחו של יעקב אבינו** (זוהר פרשת וישלח דף קע ד"ה ויאבק איש). ואף שהס"מ נגע בכל כף ירכו של יעקב, הוא פגם רק בגיד הנשה' שהוא החלק הראוי לו, לכן הדגיש הכתוב ואמר "כִּי נָגַע בְּכַף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנְּשֵׂה" (בראשית לב, ט). וכן מטעם זה נאסר רק גיד הנשה ולא כל הירך. **ומכוח פגם הנגיעה של המלאך** (הרמ"ד וואלי בראשית לב פרשת וישלח על הפסוק "על כן לא יאכלו עיניי") **הגיד הזה נטמא בכל מקום שהוא** (אור החיים הקדוש בראשית לב, ט). **כולל בבהמות** (הרמ"ד וואלי בראשית לב פרשת וישלח על הפסוק "על כן לא יאכלו עיניי"), **ונאסר על ידי הבורא יתברך** (אור החיים הקדוש בראשית לב, ט).

אם לא שיעקב אבינו נחלש מחמת נגיעת הס"מ בירכו הוא היה עומד כנגדו, והיה נשבר כוחו של עשו למעלה ולמטה (זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"א ד"ה רבי שמעון). כלומר שיעקב היה מחליש כל כך את כוחו של הס"מ ושאר חבריו, עד שאפילו אם בני ישראל היו אוכלים את גיד הנשה ששם הוא מקום היצר הרע – לא היה בכוחו של הס"מ להתגבר עליהם ולהחטיאם. אך עתה שנגע בכף ירך יעקב, התחזק כוחו של הס"מ (נחלת בנימין מצוה ג גיד הנשה ד"ה והנה) **בשעה שהסתלק מגיד הנשה כל הארת הקדושה אשר ישנה בשאר האיברים** (נור הקדוש' על לר' יחיאל מיכל על בראשית רבה פרשת עח, א דף שפז ע"ב ד"ה אמנם). **וזו הסיבה שהתורה תלתה את טעם איסור אכילת גיד הנשה במעשה של יעקב אבינו עם מלאך הס"מ שנאמר "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך עד היום הנה" פי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה** (בראשית לב, ט) (נחלת בנימין מצוה ג גיד הנשה ד"ה והנה).

מי שאוכל את 'גיד הנשה' מחזק את היצר הרע ומתרחק מעבודת ה'

כאשר הס"מ הטמא נגע בכף הירך של יעקב הוא טימא אותו ונאסר לאוכלו (צדור המור' פרשת וישלח ד"ה וירא כי לא יכול לו). כי יעקב אבינו היה ראש ומבחר היצורים, וכאשר נפגם אבר זה על ידי מום שעשה בו המלאך שגרם להגביר בו ביותר את טומאת זוהמת היצר הרע שהיה כלול בתוכו ממילא, אז נפגם בחינת אבר זה בכל יצורי עולם. לכן נאסר אותו אבר באכילה והנאה לדורות כדי להרחיק מטומאתו (נור הקדוש' על לר' יחיאל מיכל על בראשית רבה פרשת עח, א דף שפז ע"ב ד"ה אמנם). **אמנם בעת ששוחטים בעל חי כשר, אזי נטהר גיד הנשה מטומאת מגע אך באכילה הוא עדיין אסור** (נחלת בנימין מצוה ג גיד הנשה ד"ה ועוד טעם שני) **כי אין לישראל חלק בס"מ** (ילקוט חשי' ערך יעקב וזר שבמיו סימן עג) **והם אינם מצדו וממנו**. אמנם לגבי שאר אומות העולם, הם כן אוכלים אותו כי הם מהצד ומהמין של המלאך שלהם שהוא הס"מ ובאכילת גיד הנשה הם מחזקים את לבם. (זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב ד"ה ועל כן לא יאכלו בני ישראל).

ואם יהודי אוכל את 'גיד הנשה' אזי הוא מחזק את 'היצר הרע' שהוא ממנו של הגיד (זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב ד"ה על כן לא יאכלו בני ישראל) **ומטביע בלבו לסור מאחרי ה'** (אור החמה' על זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב מרבינו אברהם גלאנט), **ומחזק בעצמו את תאוות העריות** (עניני העדה' פרשת וישלח דף קע ע"א ד"ה ובענין הפסוק נראה), **לפי שהגיד הזה הוא משכן ומושב ליצר הרע** (אור החמה' על זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב מרבינו אברהם גלאנט), **והאוכלו מושך עליו 'רוח טומאה'** (ספר ציוני' פרשת וישלח ד"ה על כן לא יאכלו, ש"ל"ה הקדוש' תורה שכתב פרשת וישלח תחילת 'תורה אור', 'מאה שערים' על טעמי המצוות המיוחס לרקנאטי שער שבעים וארבע) **ונדבקים בו ניצוצי הרע שמחטיאים אותו כמו בשאר מאכלות אסורות** (באר מים חיים' פרשת וישלח ד"ה ואכן האמת). **לכן הגיד הזה נקרא 'גיד הנשה' – כי 'גיד' הוא לשון 'המשכה' (ראה לשון הגמ' בסוכה דף ד ע"ב) ו'נשה' הוא מלשון 'מנשה' (מצודת דוד' על טעמי המצוות להרד"ב מצוה קצב) ומלשון 'שכחה' – ללמד שהגיד הזה מושך ומשכח את האדם מעבודת ה' יתברך** (זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב ד"ה על כן לא יאכלו בני ישראל, 'ספר ציוני' פרשת וישלח ד"ה על כן לא יאכלו, 'מצודת דוד' להרד"ב מצוה קצב, 'מאה שערים' על טעמי המצוות המיוחס לרקנאטי שער שבעים וארבע).

נאסר לעם ישראל לאכול את גיד הנשה כפי שנאמר "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הירך" (בראשית לב, ט) וזה גם מחמת מיעוט הקדושה שבו והתְּרַבּוּת חיות החיצונים (באר מים חיים' פרשת וישלח ד"ה ואכן האמת), **כי עם ישראל נזהרים מ'כוח הטומאה' (ציוני' פרשת וישלח ד"ה על כן לא יאכלו, ש"ל"ה הקדוש' תורה שכתב פרשת וישלח תחילת 'תורה אור' ד"ה הא) ואין להם להכניס בגופם כוח טומאה המעכב את שלימות האדם (מאה שערים' על טעמי המצוות המיוחס לרקנאטי שער שבעים וארבע). ונכון שלא לתת לאף אדם ואפילו לא לגוים לאכול את הגיד שהסירו מהבהמה, ושלא ייהנו ממנו כלל** (זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"ב ד"ה ותא חזי) **גם לא כמאכל כלבים** (אור החמה' זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"א ממהר"ח) **כי אין ליהנות ממקום טמא כלל, וכל שכן ממקום שהתקרב אליו הס"מ, נגע בו וטימא אותו** (זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"ב ד"ה רבי ייסא. וראה שו"ע יורה דעה סימן סה, שהתיר בהנאה).

משאירים את 'גיד הנשה' שלם וגלוי ובזה נשבר כוחם ותוקפם של החיצונים

כשמסירים מהבהמה את גיד הנשה משאירים אותו בקימו ולא שוברים אותו (זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"א ד"ה ותא חזי מהאי נחש), **ומראים בזה לס"מ שאף על פי שהוא נגע בגיד הנשה והחלישו – עדיין הוא קיים** (אור החמה' זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"א ממהר"ח) **ונצחי ולא נשבר. ובזה מראים כי הנגיעה שנגע בה הס"מ לא עשתה כלום** (אור החמה' זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"א מרבי אברהם גלאנט). **ואז בשעה שהס"מ וכל ענפיו רואים שהגיד לא נשבר ולא נאכל, נשבר כוחם ותוקפם והם לא יכולים להזיק יותר לבני יעקב** (זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"א – ע"ב ד"ה ותא חזי מהאי נחש).

ואם חלילה עושים ההפך, אוכלים ומשברים את הגיד או אף עושים אותו באופן שהוא לא יראה ולא ימצא – אזי החיצונים חושבים להרע ולהזיק לבני האדם. **כי הם אומרים שהרע שלהם כבר נגע בו ונקעה ירך יעקב ממקומה והוא כבר שלט בו, והם באים מכוחו להרע ולהשחית**. לכן נאסר לאכול ולהינות ממנו (אור החמה' זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"א מרבי אברהם גלאנט). וכנגד זה הנהר ולא עובר על איסור אכילת גיד הנשה יזכה לעתיד לבוא לראות בעוז ובכבודו של הקב"ה שנאמר "בן בקדש חזיתיך לראות עֶזְרָךְ וְכִבְדֶּךָ" (תהלים סג, ג) (מאה שערים' על טעמי המצוות המיוחס לרקנאטי שער שבעים וארבע).

ולפי זה מובן מה שנהגו הקדמונים (מצודת דוד' על טעמי המצוות להרד"ב מצוה קצב) מנהג יפה בישראל (ביאור 'אספקלריא המאירה' על זוהר פרשת וישלח דף קע ד"ה וכתב הו"ח) שהוא מנהג העולם (אור החמה' על זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"א ממהר"ח) **להשליך את גיד הנשה שהסירו מהבהמה, כך שידבק בגנות או בכתלים (מצודת דוד' על טעמי המצוות להרד"ב מצוה קצב) וישאר שם קיים בכותל הבית (אור החמה' על זוהר פרשת וישלח דף קעא ע"א ממהר"ח), וכאילו אומרים לסטרא אחרא "טול חלקך!" (מצודת דוד' להרד"ב מצוה קצב) שהרי הפגם של גיד הנשה בא מכוח הנחש ס"מ" (עניני יאמרי נועם' פרשת ויצא אות מו ד"ה והנה לבן הוא הנחש). ובזה כוחות שרו של עשו רואים את חלקם המונח להם דבוק בגג או בכותל, והוא לזיכרון לפניהם תמיד ולא יקטרגו על ישראל (מצודת דוד' להרד"ב מצוה קצב).**

כשם שיש לס"מ אחיזה בגיד הנשה כך יש לו אחיזה ביום תשעה באב

ש"ס"ה הגידים שיש באדם מכוונים כנגד ש"ס"ה מצות לא תעשה, וכנגד ש"ס"ה ימים בשנה. והגיד הנקרא 'גיד הנשה' מכוון כנגד יום תשעה באב. ונרמז הדבר בציווי האיסור שנאמר "על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" (בראשית לב, ט), **שהתיבה "את" ראשי תיבות 'תשעה באב'** (זוהר פרשת וישלח דף קע ע"ב ד"ה בנין דאית, 'ציוני' פרשת וישלח ד"ה על כן לא, ש"ל"ה הקדוש' תורה שכתב תחילת פרשת וישלח ד"ה הא לך, 'עניני העדה' למחבר ספר 'שיבת מוסרי' פרשת וישלח דף קע ע"א ד"ה ובענין הפסוקי' בשם הש"ל"ה הקדוש) **לפי שכנגד יום זה בשנה נמצא הגיד הרע הזה, שהוא אחד מתוך ש"ס"ה גידים** (ש"ל"ה הקדוש' תורה שכתב תחילת פרשת וישלח ד"ה הא לך). ובכל ימות השנה ובכל הגידים ובכל האברים לא נמצא מפתלן של ישראל אלא בגיד הנשה' שבו תשש כוחו של יעקב, וכן ביום 'תשעה באב' שבו התקשה הדין על ישראל (ציוני' פרשת וישלח ד"ה על כן לא, ש"ל"ה

